

Selvoplevelse af diskrimination blandt tyrkiske unge

Mehmet Ümit Necef, Adjunkt, Ph.D., Center for Mellemøst-studier, Syddansk Universitet, Odense Universitet

1. Indledning

I denne artikel vil jeg præsentere resultaterne af en større videnskabelig undersøgelse blandt anden generationstyrkere, som jeg foretog i slutningen af 1994 i forbindelse med mit ph.d. projekt. I spørgeskemaet er der en række spørgsmål, der vedrører de unges selvoplevelse af diskrimination og dårlig behandling på forskellige måder.¹

Når man læser svarene og mine fortolkninger heraf nedenfor bør man for det første have for øje, at de tal jeg fremlægger ikke afspejler den fulde sandhed om de tyrkiske unge. I stedet kan undersøgelsen bruges til at aflæse tendenserne i en bestemt gruppe og de forskellige faktoreres indflydelse på selvoplevelserne og holdningerne. For det andet er det vigtigt at holde sig for øje, at tallene er et udtryk for de unges selvoplevelser. Vi har ingen mulighed til at kontrollere om de overdriver eller underkommunikerer deres oplevelser.

For det tredje vil jeg understrege, at min undersøgelse er den anden efter Kirsten Just Jeppesens første undersøgelse om unge indvandreres selvoplevelse af diskrimination i 1988.² Jeg kan ikke understrege stærkt nok, at den danske forskning og indvandreredebat har brug for undersøgelser af denne art. El-

lers havner vi lynhurtigt i en moraliserende diskussion om, om hvordan tingene eventuelt er, og hvordan de burde være.

2. Selvrapportering af diskrimination på arbejdsmarkedet

Der er betydelige forskelle i kvinders og mænds oplevelse af diskrimination. Kvinderne rapporterer hyppigere, at de aldrig har oplevet, at de er blevet nægtet et arbejde på grund af deres indvandrerbaggrund (se tabel 1). Ligeledes rapporterer mændene hyppigere, at de ofte oplever, at de ikke har fået et job af den samme grund.

Disse tal viser, at tyrkiske unge har vidt forskellige erfaringer på det danske arbejdsmarked.³ Mens over halvdelen af de adspurgte siger, at de aldrig har oplevet, at de ikke har fået et job på baggrund af deres etniske baggrund, rapporterer lidt mere end hver tiende, at de »ofte« oplever dette. Derfor kan man ikke tale om en fælles »ung tyrkisk« oplevelse, og det er klart, at forskellige unge har forskellige positioner i forhold til arbejdsmarkedet. Ligeledes kan man konkludere, at de tyrkiske unge ikke har et entydigt billede af det danske arbejdsmarked som enten meget diskriminerende eller meget åbent.

*Tabel 1. Fik ikke et job
på grund af indvandrerbaggrund*

	Mænd %	Kvinder %	N
Ofte	14	9	61
Af og til	17	15	87
Sjældent	16	13	78
Aldrig	53	63	314
I alt %	100	100	
I alt N	248	292	540

Udover køn er der en række andre faktorer, der påvirker de unges oplevelse af diskrimination, nemlig alderen ved ankomsten til Danmark, skoleuddannelse, erhvervsuddannelse, arbejde og samfundsmæssige position i det sociale hierarki.

Følelsen af at blive diskrimineret i jobsøgning er betydelig lavere blandt de unge, der enten er født i Danmark eller er blevet hentet til Danmark af deres familier før skolealderen, end blandt dem, der kommet hertil senere (se tabel 2). Dette skyldes højst sandsynligt, at den første gruppe er mere kulturelt og sprogligt integreret – for at bruge et udtryk, der er populært i amerikansk sociologi mere akkultureret – end den anden gruppe. Enten er det nemmere for dem at finde jobs, eller også har de mindre tendens til at forklare et afslag på baggrund af deres etnisk baggrund.

*Tabel 2. Fik ikke et job
på grund af indvandrerbaggrund*

	0 til 6 %	7 til 15 %	N
Ofte	10	15	61
Af og til	15	18	87
Sjældent	13	18	78
Aldrig	62	49	314
I alt	100	100	540

Via krydstabuleringer kan det godtgøres, at der er en signifikant sammenhæng mellem de unges selvrapportering om deres danskkundskaber og deres selvoplevelse af diskrimination på arbejdsmarkedet. Omvendt er der ikke nogen statistisk signifikant forskel mellem danske og tyrkiske statsborgere.

Skoleuddannelse og diskrimination

Det ser ud som om der er en statistisk signifikant relation mellem de unges uddannelse og deres oplevelse af at være diskrimineret på arbejdsmarkedet: jo længere uddannelse, desto mindre oplevelse af diskrimination (se tabel 3). Mens 68% af de unge, der har studentereksamen, siger, at de aldrig har oplevet den form for diskrimination, rapporterer kun 51% af dem, der er gået ud af folkeskolen uden afgangseksamen, det samme.

*Tabel 3. Fik ikke et job
på grund af indvandrerbaggrund*

	Ofte %	Aldrig %	N
Har ikke gået i skole i DK	23	39	13
Folkeskolen uden eksamen	16	51	90
9. og 10. klasse med eksamen	12	59	248
Studer-, HF-eksamen	5	68	107
Går stadig i skole	3	67	39

Den samme tendens gælder for erhvervsuddannelserne: jo længere uddannelse, desto mindre er oplevelsen af diskrimination. Og omvendt: Jo kortere uddannelse, desto større er rapportering af diskrimination (se tabel 4).

Erhverv og diskrimination

Undersøgelsen viser ligeledes, at der er en vigtig sammenhæng mellem de unges erhverv og deres oplevelse af diskrimination på arbejdsmarkedet (se tabel 5). På den ene ende er der funktionærerne: Mens kun 9% af dem siger, at de ofte har oplevet ikke at kunne få job på grund af deres indvandrerbag-

**Tabel 4. Fik ikke et job
på grund af indvandrerbaggrund**

	Ofte %	Aldrig %	N
Ingen erhvervsuddannelse	13	53	281
Lærlinge- eller efg-uddannelse	13	47	71
Anden faglig uddannelse	7	64	28
Kort videregående uddannelse under 3 år	5	76	38
Videregående uddannelse 3-4 år	6	75	48
Lang videregående uddannelse over 4 år	5	76	41

grund, rapporterer 78% at de aldrig har oplevet det.

På den anden ende ligger de ufaglærte, de arbejdsløse og bistandshjælpsmodtagerne. Mellem 16-17% rapporterer, at de ofte oplever denne form for diskrimination. 55% af de ufaglærte rapporterer, at de aldrig har oplevet denne form for diskrimination. Blandt bistandshjælpsmodtagerne falder tallet til 46%.

**Tabel 5. Fik ikke et job
på grund af indvandrerbaggrund**

	Ofte %	Aldrig %	N
Funktionær	9	78	23
Under uddannelse	5	71	170
Faglært arbejder	4	68	28
Ufaglært arbejder	16	55	84
Selvstændig	15	44	27
Arbejdsløs	17	50	149
På bistandshjælp	17	46	24

Afskedigelse

på grund af indvandrerbaggrund

Det første, der falder i øjnene er, at hyppigheden af at føle sig diskrimineret falder drastisk, når spørgsmålet drejer sig om at blive afskediget på grund af etnisk baggrund (se ta-

bel 6). Mens ca. 11-12% af begge køn rapporterer, at de ikke har fået et bestemt job på grund af deres baggrund, siger kun 3%, at de er blevet afskediget af den samme grund. På samme måde gælder det, at mens ca. 55-56% af begge køn siger, at de aldrig er blevet nægtet et job på grund af deres etniske baggrund, så stiger antallet af dem, der aldrig er blevet afskediget af den samme grund til 82%.

**Tabel 6. Afskediget
på grund af indvandrerbaggrund**

	Mænd %	Kvinder %	N
Ofte	5	1	15
Af og til	7	6	33
Sjældent	10	7	46
Aldrig	78	86	430
I alt	100	100	524

Man kan fortolke disse resultater således: For det første kan man sige, at tallene om afskedigelse giver et mere reelt billede af diskrimination på arbejdsmarkedet end oplevelsen af være blevet forbigået i forbindelse med et bestemt job, da den afskedigede normalt mere nøjagtigt vil vide, hvorfor han eller hun er blevet afskediget.

For det andet – og det er afgørende vigtigt – kan man konkludere, at hvis man en gang er kommet ind på arbejdsmarkedet, er det åbenbart lettere at fastholde denne position på arbejdsmarkedet. Det skyldes formodentligt et bedre kendskab til den danske arbejdspladskultur og styrkede sproglige og kulturelle kompetencer.

Den samme tendens kan ses, når man sammenligner resultaterne fra de unge i erhvervsuddannelserne: Dels kan man konstatere, at folk føler sig mindre diskrimineret, hvis de en gang er kommet ind på arbejds-

markedet, dels gælder det, at oplevelsen af diskrimination falder jo længere uddannelse, der er tale om (se tabel 7).

*Tabel 7. Afskediget
på grund af indvandrerbaggrund*

	Ofte %	Aldrig %	N
Ingen erhvervsuddannelse	3	82	271
Lærlinge- eller efg-uddannelse	3	79	71
Anden faglig uddannelse	4	78	27
Kort videregående uddannelse under 3 år	3	83	38
Videregående uddannelse 3-4 år	2	85	48
Lang videregående uddannelse over 4 år	0	90	40

Der er et vigtigt forhold mellem de unges erhverv og deres rapportering af, at blive afskediget på grund af indvandrerbaggrund (tabel 8). Eksempelvis har ingen funktionærer oplevet at blive afskediget på grund af etnisk baggrund.

*Tabel 8. Afskediget
på grund af indvandrerbaggrund*

	Ofte %	Aldrig %	N
Funktionær	0	100	23
Under uddannelse	2	85	166
Faglært arbejder	0	82	27
Ufaglært arbejder	3	84	81
Selvstændig	15	78	27
Arbejdsløs	4	77	145
På bistandshjælp	0	88	24

Det er interessant at iagttage, at rapportering af ofte at blive diskrimineret blandt bistan-
dhjælpsmodtagere er 0, og at rapportering af aldrig at være blevet afskediget på grund af

indvandrerbaggrund er relativt høj, nemlig 88%. Det kan skyldes, at de aldrig har haft erfaringer med arbejdsmarkedet, eller at de er tilfredse med deres eventuelt midlertidige tilværelse som bistan-
dsmodtagere.

Der er ikke nogen statistisk signifikante forskelle mellem aldersgrupperne 0-6 år og 7-15 år (se ovenfor) angående oplevelsen af, at man er blevet afskediget på grund af etnisk baggrund. Denne manglende forskel i rapportering om at blive nægtet et arbejde eller at blive afskediget på grund af den etniske baggrund viser en gang til, at hvis man en gang kan træde ind på arbejdsmarkedet har forskellen mellem de mere og mindre integrerede og akkulturerede tendens til at forsvinde. Dette kan også skyldes, at arbejdsgivere, der har haft positive erfaringer med unge indvandrere har mindre tendens til at sortere dem fra arbejdskraftpuljen.

3. De selvstændige

De selvstændige er en speciel gruppe. Det er interessant at notere, at de selvstændige befinder sig den i negative ende, når det drejer sig om oplevelsen af at være blevet nægtet et bestemt job på grund af etnisk diskrimination.

Denne situation kan dels betyde, at nogle af de unge, der føler sig diskrimineret, vælger at blive selvstændige, dels at folk, der vælger at være selvstændige, er dem der er mest følsomme over negativ behandling. Under alle omstændigheder betyder deres valg en omgåelse af den eventuelle diskrimination på arbejdsmarkedet. Flere forskere har da også påpeget, at det at være selvstændig traditionelt har været en af de mest effektive måder for indvandrere over hele verden til at bekæmpe eller omgå diskrimination på (se eksempelvis Gür 1996).

Det falder igen i øjnene, at de selvstændige er den gruppe (sammen med de arbejdsløse) der føler sig mest diskriminerede. Dette bekræf-

ter igen formodningen om, at en del af dem, der føler sig diskriminerede, vælger at blive selvstændige, men det er vanskeligt at afgøre, om det er selvoplevelsen af diskrimination, der gør, at de vælger at blive selvstændige, eller om det at de er blevet selvstændige gør, at de i højere grad fortolker deres tidligere oplevelser gennem en diskriminationsprisme.

Et andet muligt træk ved de selvstændige bør nævnes: Da de sandsynligvis er en af de mest udfarende grupper blandt tyrkerne, render de hyppigere ind i en række positive og negative situationer.

4. Selvoplevelse af diskrimination i dagligdagen

I dagligdagen kan der forekomme forskellige former for diskrimination eller dårlig behandling – f.eks. i en butik og på gaden. Derfor spurgte jeg i undersøgelsen, om de unge følte sig dårligt behandlet i en butik. Resultaterne viser, at mændene føler sig dårligere behandlet end kvinderne (se tabel 9). Denne forskel kan enten skyldes, at danske butiksassisterer behandler de unge kvinder bedre end de unge mænd, eller også, at de unge mænd har større forventninger om, hvordan de bør behandles og derfor i højere grad oplever det som etnisk diskrimination, hvis de ikke får denne forventede behandling.

Man kan sagtens forestille sig, at en lignende forskel kunne findes blandt etniske danske unge. Hvis butikslederne og butiksassisterne har en formodning om, at unge mænd som sådan – dvs. uanset etnisk herkomst – har mere tendens til småtyveri eller andre former for uhensigtsmæssig adfærd, ville de også være mere på vagt og derved mindre høflige overfor dem.

Desuden færdes mænd generelt – ikke mindst de tyrkiske mænd på grund af kønsadskillelsen i den tyrkiske gruppe – mere i den offentlige sfære end kvinderne. Derfor opstår muligheden for, at deres sociale kon-

taktflade – hvilket både indebærer positive og negative oplevelser – er større og bredere.

Tabel 9. Blev behandlet dårligt i en butik på grund af indvandrerbaggrund

	Mænd %	Kvinder %	N
Ofte	7	3	28
Af og til	18	12	78
Sjældent	27	23	132
Aldrig	48	62	293
I alt	100	100	531

Det er bemærkelsesværdigt, at der er en klar tendens i retning af, at jo højere prestige de unges arbejde og position har i det sociale hierarki, desto lavere er deres oplevelse af »aldrig« at have oplevet dårlig behandling i en butik (tabel 10). På den anden side kan en lignende tendens ikke iagttages angående »ofte« at have oplevet dette: Ingen funktionær eller faglært siger, at de »ofte« oplever dette.⁴

Tabel 10. Blev behandlet dårligt i en butik på grund af indvandrerbaggrund

	Ofte %	Af og til %	Aldrig %	N
Funktionær	0	26	44	23
Under uddannelse	6		55	168
Faglært arbejder	0	8	54	26
Ufaglært arbejder	6		52	84
Selvstændig	11		56	27
Arbejdsløs	4		58	147
På bistandshjælp	4		60	25

Denne situation kræver en forklaring. Når en bestemt etnisk gruppe udvander til et nyt land, opstår der normalt tre kategorier indenfor gruppen: For det første en gruppe – ofte

et mindretal – der kan betegnes som de vel-integrerede og akkulturerede.⁵ Det er dem, der har lært værtsamfundets sprog, har overtaget flertalskulturens kompetence, har lært sig dens koder på forskellige områder meget hurtigt – enten gennem længere uddannelser eller gennem succesrige erfaringer i erhvervslivet – og som er steget ret hurtigt op af den sociale rangstige.

For det andet en gruppe – og det er som regel den største – der består af folk, der endnu ikke har haft tid til og mulighed for at overtage alle flertalskulturens sproglige og kulturelle kompetencer, og som derfor virker fremmed, mærkelig, »endnu ikke helt som os« osv. Endelig er der den sidste kategori, der kan betegnes som de mindst integrerede, og som eventuel har en del sociale problemer. De taler ofte flertalsproget dårligt eller har lært de socialt svage grupperes sociolekt, har et begrænset kendskab til flertallets kultur eller også har de overtaget elementer fra flertals-samfundets underklassekulturer.

Når en outsider iagttager og eventuelt skal have noget at gøre med (sælge noget, kommunikere med osv.) et medlem af den pågældende minoritet, lad os sige med en tyrker, opererer han med noget, som man kan kalde »den gennemsnitlige tyrker«. Den gennemsnitlige tyrker svarer ofte til den midterste kategori. De bestemte forestillinger om »gennemsnittet« kan både stamme fra personlige erfaringer med enkelte medlemmer fra den pågældende gruppe eller »von Hören-und Sagen«, dvs. hvad medierne skriver og siger om gruppen, og hvad andre har sagt om de interaktioner, som de har haft med dem osv. Disse forestillinger om bestemte grupper kan også betegnes som »folkelig etnografi« eller »dagligdagens etnografi«. De er ofte almindelige folks, dvs. ikke-eksperternes, måde at kategorisere en ellers kaotisk verden på, og har vigtige funktioner i interetniske relationer.

Eksempelvis kan en enkelt butiksassistent eller biludlejer, der tilhører majoritetssamfundet, normalt ikke vurdere sin potentiale kunde individuelt i løbet af den korte tid, som han eller hun har til rådighed f.eks. i forbindelse med betjening. Derfor mobiliserer han sin viden om, hvordan den potentiale kunde eventuelt ville kunne forventes at opføre sig, dvs. han eller hun vil mobilisere forestillingen om gennemsnittet og vil derfor behandle den enkelte tyrker ud fra de forestillinger, som han har om den »gennemsnitlige tyrker«.

Hvis denne analyse passer, betyder det, at den mest integrerede del af minoriteten vil føle sig relativt dårligt behandlet. En typisk situation kunne f.eks. opstå, hvis en butiksassistent begynder at tale meget langsomt til en midaldrende tyrker, fordi det forventes, at han ikke kan forstå ret meget dansk. Naturligvis vil en kulturelt og sprogligt velintegreret tyrk føle sig krænket og behandlet som et barn, mens en tyrk, der ikke helt behersker dansk, måske ville finde den form for behandling som hensigtsmæssig. Omvendt vil tyrkerne med de gode jobs og uddannelse føle sig dårligt behandlet, da de vil forvente at blive betjent som en »helt almindelig borger«, som ikke har et specifikt kulturelt eller sprogligt handicap.

Den næste mulighed for diskrimination i byens offentlige liv er at føle sig ignoreret eller overset, fordi man er indvandrer. Også på dette område føler mændene sig betydeligt mere dårligt behandlet end kvinderne (se tabel 11). Desuden er følelsen af at blive ignoreret og overset åbenbart mere udbredt og hyppigere end følelsen af at blive dårligt behandlet i en butik blandt begge køn. Det kan skyldes, at mens den første handler om en mere diffus oplevelse, drejer den anden om en mere konkret situation, og at man har en generel oplevelse af at få »en kold skulder«.

Tabel 11. Er blevet ignoreret eller overset

	Mænd %	Kvinder %	N
Ofte	7	3	24
Af og til	21	16	98
Sjældent	37	28	172
Aldrig	35	53	237
I alt	100	100	531

Det interessante er, at man faktisk ikke kan se den ovennævnte sammenhæng mellem en mere eller mindre prestigefyldt placering og en højere grad af sensitivitet over for det at blive dårligt behandlet (se tabel 12). Med hensyn til at blive ignoreret og overset falder hyppigheden af aldrig at have oplevet dette nemlig fra 48% blandt funktionærerne til 45% og 40% blandt henholdsvis de arbejdsløse og bistandshjælpsmodtagere.

Tabel 12. Er blevet ignoreret eller overset

	Ofte %	Af og til %	Aldrig %	N
Funktionær	0	22	48	23
Under uddannelse	3		45	168
Faglært arbejder	0	11	41	27
Ufaglært arbejder	12		43	84
Selvstændig	4		42	26
Arbejdsløs	2		45	144
På bistandshjælp	8		40	25

En tredje mulighed af dårlig behandling kunne være at blive antastet og skældt ud på gaden. Her gælder det også, at mændene hyppigere rapporterer denne form for chikane eller dårlig behandling (se tabel 13). Det er slående, at denne form for dårlig behandling er den mest udbredte blandt alle de adspurgte kategorier: Så få som henholdsvis 30% af kvinderne og 45% af mændene siger, at de aldrig har været ude for, at danskere har råbt

efter dem på gaden, fordi de var indvandrere. 60% af mændene og halvdelen af kvinderne siger, at nogle danskere »af og til« eller »sjældent« har råbt efter dem.

Tabel 13. Har oplevet danskere råbe efter sig på gaden

	Mænd %	Kvinder %	N
Ofte	10	5	41
Af og til	21	17	104
Sjældent	39	33	197
Aldrig	30	45	211
I alt	100	100	533

Man kan se på tabel 14, at hyppigheden af denne oplevelse falder jo højere og mere prestigefuld position, man har i samfundet. Aldrig at have oplevet dette falder fra 52% blandt funktionærerne til 36% blandt bistandshjælpsmodtagerne.

De selvstændige har også her en speciel position: Rapportering af aldrig at have oplevet denne form for dårlig behandling er relativt lavt, og ofte at have oplevet dette er relativt høj, 21%. Dette tal er det højeste blandt alle grupper, og kan sandsynligvis skyldes, at det er denne segment af de tyrkiske unge, der oftest kommer i kontakt med den dårligst stillede og mindst uddannede del af den danske befolkning på pizzerierne, kiosker, grøntforhandlere eller i taxaerne. En række samtaler jeg har haft med de selvstændige, tyder også på, at den slags episoder mest sker om natten og ofte i forbindelse unge danske mænds fuldskab.⁶

En fjerde mulighed for dårlig behandling er at nogle danskere har skubbet til en – f.eks. i en bus eller på gaden. Også på dette punkt rapporterer mændene hyppigere dårlig behandling (se tabel 15). Det er bekymrende, at

Tabel 14. *Har oplevet danskere råbe efter sig på gaden*

	Ofte %	Aldrig %	N
Funktionær	0	52	23
Under uddannelse	4	41	170
Faglært arbejder	4	25	28
Ufaglært arbejder	13	31	87
Selvstændig	21	43	28
Arbejdsløs	8	39	153
På bistandshjælp	8	36	25

så mange både mænd og kvinder »ofte« eller »af og til« har oplevet at blive skubbet til, 17% og 9%. Det samme gælder med hensyn til oplevelsen af tilråb fra danskere på gaden, henholdsvis 31% og 22%.

Disse tal antyder, at de interetniske relationer lader meget tilbage at ønske, og at danskerne negative følelser imod indvandrere er et alvorligt problemområde, som skal undersøges og debatteres fordomsfrit.

Tabel 15. *Har oplevet danskere skubbe til en*

	Mænd %	Kvinder %	N
Ofte	5	3	20
Af og til	12	6	49
Sjældent	36	18	141
Aldrig	47	73	325
I alt	100	100	535

Det samme mønster, som gengivet ovenfor kan også her iagttages: de unge, der har en bedre social position, rapporterer hyppigere, at de aldrig har oplevet, at nogle danskere har skubbet til dem (tabel 16). Dette skyldes sandsynligvis, at de unge med højere status

har mindre tendens til at bo i socialt belastede kvarterer og derfor omgås sociale svage danskere i mindre målestok.

Tabel 16. *Har oplevet danskere skubbe til en*

	Ofte %	Aldrig %	N
Funktionær	0	78	23
Under uddannelse	2	59	169
Faglært arbejder	4	56	27
Ufaglært arbejder	7	55	84
Selvstændig	15	59	27
Arbejdsløs	2	66	148
På bistandshjælp	9	48	23

Den sidste form for dårlig behandling, jeg har spurgt de tyrkiske unge om, er den mest dramatiske: at blive overfaldet af danskere (se tabel 17). Næsten alle kvinder siger, at de aldrig har oplevet dette. Men antallet falder til 77% blandt de unge mænd. Det der kan bekymre en er de 22 personer, dvs. ca. 4-5% af respondenterne, der siger at de »ofte« eller »af og til« oplever den form for behandling.

Tabel 17. *Er blevet overfaldet af danskere*

	Mænd %	Kvinder %	N
Ofte	3	1	11
Af og til	4	1	11
Sjældent	16	3	50
Aldrig	77	95	463
I alt	100	100	535

De to grupper, der hyppigst rapporterer den form for ubehagelig behandling, er de selvstændige og bistandshjælpsmodtagere: Kun

70% i begge grupper rapporterer aldrig at have oplevet dette, mens antallet er så højt som 87% og 92% blandt henholdsvis funktionærerne og de studerende (se tabel 18). Denne tendens kan også ses i rapporteringen af ofte have oplevet dette. Disse to grupper har de højeste tal: 4% og 13% henholdsvis blandt de selvstændige og bistandshjælpsmodtagere.

Disse tal kan antyde, at selvstændige og bistandshjælpsmodtagerne er de mest sårbare blandt de tyrkiske unge. Det må skyldes to ting: dels fordi disse to grupper kommer mest i kontakt med og omgås med socialt svage danskere, dels fordi tyrkiske bistandsmodtagere har den laveste prestige i gruppen. Det er åbenbart ikke lykken at være bistands klient i Danmark.

Desuden kan man forestille sig, at adfærdsnormerne og sprogbrugen er grovere blandt de socialt svage danskere end blandt de mere uddannede.

5. Konklusion

Den vigtigste konklusion er, at tyrkiske unge har et broget billede af arbejdsmarkedet,

hverken entydigt negativ eller entydigt positivt. Dog har den største del et positivt billede. Sagt med andre ord er Danmark hverken et paradys eller et helvede for de tyrkiske unge hvad angår jobmuligheder og adgangen til arbejdsmarkedet.

Der er en række vigtige faktorer, der påvirker de unges selvoplevelse af diskrimination og dårlig behandling. De vigtigste faktorer er køn, alderen ved ankomst, uddannelsesbaggrund og social position. På baggrund af denne undersøgelse er de vigtigste råd man kan give de tyrkiske unge for at undgå såvel diskrimination på arbejdsmarkedet som dårlig behandling i det offentlige rum, at de uddanner sig og etablerer sig på arbejdsmarkedet, og at de undgå at bosætte sig i socialt belastede kvarterer.

En anden anbefaling, der dog ikke kan udledes fra denne undersøgelse, men fra danske og internationale erfaringer, er at vælge at være selvstændige. Det er ikke en helt uproblematisk løsning, men hvis man synes danske arbejdsgivere ikke er i stand til at sætte pris på ens kvalifikationer, kan man omgå deres fordomme ved at starte for sig selv.

Tabel 18. Er blevet overfaldet af danskere

	Ofte %	Af og til %	Sjældent %	Aldrig %	I alt %	N
Funktionær	0	0	13	87	100	23
Under uddannelse	1	1	6	92	100	170
Faglært arbejder	0	3	12	85	100	26
Ufaglært arbejder	2	2	10	86	100	84
Selvstændig	4	4	22	70	100	27
Arbejdsløs	1	3	11	85	100	148
På bistandshjælp	13	4	13	70	100	23

Noter

1. Jeg sendte spørgeskemaet til et udtræk af populationen af alle mennesker, der enten er dansk eller tyrkisk statsborger og født i Danmark eller i Tyrkiet. 1062 personer modtog og 594 af dem, dvs. 56%, udfyldte skemaet. En detaljeret diskussion af undersøgelsens repræsentativitet kan læses i kapitel 6 af min ph.d. afhandling *Ethnic Identity and Language Shift Among Young Turks in Denmark*.
2. Jeppesen 1989.
3. Statistikeren Kirsten Nørgård gjorde mig opmærksom på, at man burde vide noget om, hvor mange gange de unge rent faktisk har søgt job. Hvis man eksempelvis har søgt to jobs og har fået to afslag, kan svaret kun blive »altid«. Det siger sig selv, at grundlaget for at drage en konklusion ville være meget spinkelt (Personlig kommunikation).
4. Det må tilføjes, at alderen ved ankomst ikke fører til statistisk signifikante forskelle.
5. Denne forklaringsmodel er inspireret af Sowell 1994: 89-91.
6. Også her har alderen ved ankomsten til Danmark ikke nogen nævneværdig effekt.

Litteratur

- Gür, Thomas 1996: *En stjälpanda hand. Om indvandrarföretageres villkor i Sverige*. Ekonomi Fakta, Stockholm.
- Jeppesen, Kirsten Just 1989: *Unge indvandrere*. Social Forsknings Instituttet. København.
- Necef, Mehmet Ümit 1997: *Ethnic Identity and Language Shift Among Young Turks in Denmark*. Odense University. Ph.d. thesis.
- Sowell, Thomas 1994: *Race and Culture*. Basic Books, New York.